

KOHTUOTSUS

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Harju Maakohus, Tallinna kohtumaja
Kohtunik	Vallo Kariler
Otsuse tegemise aeg ja koht	31. oktoober 2019. a, Tallinn
Tsiviilasja number	2-18-19018
Tsiviilasi	Varro Vooglaiu hagi Eesti Rahvusringhäälingu vastu kostja kohustamiseks hageja õiguste rikkumise lõpetamiseks ja kahju hüvitamiseks
Tsiviilasja hind	8 500 eurot
Menetlusosalised ja nende esindajad	<u>Hageja</u> : Varro Vooglaid (isikukood 38009130319) <u>Kostja</u> : Eesti Rahvusringhääling (registrikood 74002322), lepingulised esindajad Liina Urboja ja Doris Metsalu
Asja läbivaatamine	Kohtuistungil 10.10.2019

RESOLUTSIOON

- Jätta Varro Vooglaiu hagi Eesti Rahvusringhäälingu vastu kostja kohustamiseks hageja õiguste rikkumise lõpetamiseks ja kahju hüvitamiseks rahuldamata.**
- Menetluskulude jaotus ja kindlaksmääramine:**
  - Jätta menetluskulud hageja kanda.**
  - Määrata kindlaks, et kostjal menetluskulud puuduvad.**

Edasikaebamise kord ja kohtu selgitused

Käesoleva kohtuotsuse peale on õigus esitada apellatsioonkaebus Tallinna Ringkonnakohtule 30 päeva jooksul alates kohtuotsuse kättetoimetamisest. Apellatsioonkaebus võidakse lahendada ringkonnakohtus kirjalikus menetluses, kui kaebuse esitaja ei taotle selle lahendamist istungil.

Menetluskulude kindlaksmääramise peale võib edasi kaevata menetluskulude hüvitamiseks õigustatud või menetluskulusid kandma kohustatud isik, kui vaidlustatav menetluskulude summa ületab 200 eurot. Menetluskulude kindlaksmääramisele esitatud määruskaebuse menetluskulusid ei hüvitata (TsMS § 178 lg 4).

Hageja nõuded ja seisukohad

1. Varro Vooglaid (hageja) esitas 17.12.2018 Harju Maakohtule hagiavalduse Eesti Rahvusringhäälingu (kostja) vastu.

2. Menetluses on hageja järgmised nõuded:

- kohustada kostjat lõpetama hageja õiguste rikkumine, tehes 24. novembri 2018 eetrisse lastud saate „Ongi koik“ avalikkusele mittekättesaadavaks ERRi veebiväljaannetes ja ka arhiivis;
- välja mõista kostjalt hageja kasuks mittevaralise kahju hüvitis summas 5000 eurot või kohtu äranägemisel muu summa.

3. 24. novembril 2018 lasi kostja oma telekanalis ETV2 eetrisse saate „Ongi Koik“, tirazeerides saadet ka ERR-i portaali vahendusel.

4. Selles saates väitis saatejuht Märt Koik kindlas kõneviisis, et hageja olevat „heteromees, kes mõtleb geiseksile kolm korda rohkem kui tavaline homoseksuaal“. Tegemist on konkreetse faktiväitega – hagejat väidetakse tegevat midagi.

5. Selline väide on otseselt vale, kuna hageja ei ole mitte kunagi „geiseksile“ mõelnud, rääkimata sellest, et teeks seda tihemini kui „tavalised homoseksuaalid“.

6. Väara faktiväite esitamine on õigusvastane sõltumata sellest, millise žanri raames väide on esitatud. Ehkki saade võis olla huumori- ja satiirisaade, ei ole antud tsitaat käsitletav huumori ega satiirina.

7. Tulenevalt sellest, et antud saade avaldati rahvusringhäälingu kaudu, oleks selle keskmine vaataja pidanud seal avaldatut võtma mitte satiirina, vaid hageja suhtes esitatava faktiväitena.

8. Kostja ei ole tõendanud, et hageja oleks mõelnud geiseksile kolm korda rohkem kui tavaline homoseksuaal. Hageja puudub igasugune põhjus geiseksile mõtlemiseks. Seega tuleneb ainsa järeldusena antud tsitaadist, et hagejat käsitletakse homoseksuaalina. Sellisena saab sellest tsitaadist aru keskmine televaataja.

9. Alusetu kujutamine latentse homoseksuaalina diskrediteerib tõsiselt hageja ühiskondlikku tegevust pereväärtuste kaitsel, mis on mitte ainult juba aastaid hageja missioon, vaid ühtlasi ka hageja ja tema perekonna peamine elatise allikas.

10. Antud juhtum ei ole esimene kord, mil ERR vihjab oma kanalites avaldatud saadetes sellele, nagu oleks hageja homoseksuaal. Hageja on juhtinud kostja tähelepanu saates „Ärapanija“ avaldatud lõigu osas, kus hagejat kujutati homoseksuaalina.

11. Hageja nõustub kostja käsitlusega, et hageja puhul on tegemist avaliku elu tegelasega.

12. Hageja ei nõustu, et tema varasemad väljaütlemised annaksid aluse tavaliselt suuremaks talumiskohustuseks ja selleks, et hageja aadressil võib kõiksugusel viisil väljenduda. Hageja märgib, et tema varasemad väljaütlemised on paljuski olnud suunatud Märt Koigi aadressil, kes on hageja suhtes Youtube´is kasutanud solvavaid väljendeid.

Kostja vastuväited

13. Kostja hagi ei tunnista ning palub jätta hagi rahuldamata.

14. Kostja edastas 24.11.2018 ERR-i televisiooniprogrammi ETV2 osana autorisaadet „Ongi Koik“ ja tegi ning teeb jätkuvalt saadet üldsusele kättesaadavaks ERR-i järelevaatamise keskkonnas (<https://etv2.err.ee/891072/ongi-koik-3-8>) ja arhiivis

<https://arhiiv.err.ee/seeria/ongi-koik/meelelahutus/31>.

- 15.** Saates esitati lause: "Üks inimene, kes on rohkem mures Eesti elu kõlbelise olukorra pärast, on heteromees, kes mõtleb *gayseksile* kolm korda rohkem kui tavaline homoseksuaal".
- 16.** Kostja on nii oma kodulehel kui ka televisiooniprogrammis antud saate tutvustuse juures viidanud, et tegemist on huumorisaatega, mis ei pretendeeri faktide põhisele uudisajakirjandusele. Tavalisele televaatajale ei saa jääda muljet, et tegemist on faktidele tugineva uudisajakirjandusega. Satiiri žanris ei esitata faktiväiteid.
- 17.** Kostja hinnangul ei ole vaidlusalust tsitaati õige käsitleda ka väärtushinnanguna, kuna see oleks vastuolus satiirisaate formaadist tulenevate taotluslike liialdustega ja provokatiivselt esitatud väljendustega. Kui kohus peaks tsitaati siiski käsitlema väärtushinnanguna, siis leiab kostja, et saates kõlanud lause ei olnud inimväärikust alandav.
- 18.** Hageja võttis sotsiaalmeedias sõna presidendi riietusstiili kohta, mida hindas sobimatuks. Saates kajastati seda hageja sõnavõttu satiiris kasutatava liialduse abil ning lõigu sissejuhatavas osas lisati hageja tutvustamisel satiirilises võtmes vaidlusalune lause, mis samuti satiirilise liialduse abil viitas hageja avalikkusele teada olevale vastasseisule homoseksuaalsuse ja erinevast soost isikute partnerluse seadustamisel.
- 19.** Väär on hageja väide nagu järelduks lausest, et hageja on latentne homoseksuaal. Vastupidi, see käsitleb hagejat kui heteroseksuaalset meest. Ammugi ei nähtu lausest, et hageja oleks silmakirjateener või silmakirjalik pervers. Sellised meelevaldsed võrdlused (nt homoseksuaalsete inimeste ja perverside vahel) on hageja ise hagiavalduses toonud.
- 20.** Saates ei esitata väidet nagu oleks hageja ise homoseksuaalne, vaid esitatakse satiirilises võtmes arvamus, et oma tegevusest SAPTK juhatuse liikmena ning uudiste- ning arvamuspordi Objektiiv pidajana tulenevalt mõtleb hageja kaasaegsete kooselu- ja peremudelite peale rohkem kui keskmine inimene.
- 21.** Mõistlikule televaatajale ei saanud vaidlusaluse lause tulemusel tekkida arusaama, nagu oleks hageja ise homoseksuaalne. Tegemist satiirile omase liialdamisega ja humoristliku absurdiga, millest televaataja ei saa aru, et see, millest räägitakse oleks päriselt olemas.
- 22.** Kostja ei ole tekitanud hagejale kahju tema au ja väärikuse riivamisega. ERR-i autorisaade „Ongi Koik“ on satiirisaade.
- 23.** Hageja on avaliku elu tegelasena end ise seadnud üldsuse erilise tähelepanu alla.
- 24.** Hageja suurem talumiskohustus tema aadressil tehtava kriitika või satiiri osas tuleneb ka sellest, et hageja enda ja tema toimetatavas portaalis "Objektiiv" avaldatud artiklites ja seisukohtades kasutab hageja oma vaadete eest seismisel sageli üsna jõulist vastandumist tema ja tema mõttekaaslaste seisukohti mitte jagavate isikute suhtes. Muu hulgas toob hageja sageli avalikkusele välja ja rõhutab põhjendamatult erinevate avaliku elu tegelaste eraelulisi detaile, mistõttu on selline väljenduslaad tinginud ka satiirikute tähelepanu hageja avalikule tegevusele.
- 25.** Vaidlusaluse lause eesmärk saates ei olnud rünnata hagejat isiklikult ega riivata tema au või eraelu. Samasooliste suhted ning partnerlus on osaks avalikust diskussioonist ning hageja SAPTK asutaja ja juhatuse liikmena on sellest diskussioonist vabatahtlikult ning väga aktiivselt osa võtnud.
- 26.** Satiiri definitsiooni kohaselt on satiir pilge isiku nõrkuste üle. Hageja on ise avalikkuses avaldanud äärmuslikku pahameelt kaasaegsete peremudelite ja nende legaliseerimise üle, mistõttu on ka tema talumiskohustus sel suunal tehtud kriitika osas suurem ning pilge samal teemal ei ole hageja õigusi ülemäära kahjustav.

KOHTU PÕHJENDUSED

27. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 438 lg 1 kohaselt otsuse tegemisel hindab kohus tõendeid, otsustab, mis asjaolud on tuvastatud, millist õigusakti tuleb asjas kohaldada ja kas hagi kuulub rahuldamisele. Kohus leiab, et hagi ei kuulu rahuldamisele.

28. Hageja nõuab kostjalt saate avalikkusele mittekättesaadavaks tegemist ja mittevaralise kahju hüvitamist tulenevalt sellest, et hageja suhtes on avaldatud ebaõige faktiväide.

29. Vaidlust ei ole järgnevates põhilistes asjaoludes:

- kostja edastas 24.11.2018 ERR-i televisiooniprogrammi ETV2 osana autorisaadet „Ongi Koik“ (edaspidi Saade);
- kostja tegi ning teeb jätkuvalt Saadet üldsusele kättesaadavaks ERR-i järelevaatamise keskkonnas ja arhiivis;
- Saates esitati lause "üks inimene, kes on rohkem mures Eesti elu kõlbelise olukorra pärast, on heteromees, kes mõtleb gayseksile kolm korda rohkem kui tavaline homoseksuaal";
- tegemist on huumori- ja satiirisaatega;
- hageja puhul on tegemist avaliku elu tegelasega.

30. Pooled vaidlevad järgmiste põhiliste asjaolude üle:

- kas tegemist on satiiri žanris esitatud lausega või selle žanri välise ja faktiväitena käsitletava väitega;
- kas hagejal on talumiskohustus juhul kui on tegemist faktiväitena käsitletava väitega;
- juhul kui hageja isiklikke õigusi on rikutud, siis kas see tingib mittevaralise kahju hüvitamise kohustuse kostja poolt.

31. Võlaõigusseaduse (VÕS) § 1055 lg 1 alusel võib põhimõtteliselt nõuda ka saate eemaldamist avalikkusele kättesaadavast internetikeskkonnast. Selle eelduseks peab olema tuvastatud, et konkreetnes saates on hageja õigusi rikutud ja õiguste rikkumine on kestav. VÕS § 134 lg 2 kohaselt võib nõuda isikuõiguste rikkumise korral mittevaralise kahju hüvitamist. Õiguste rikkumine võib seisneda ka ebakohase väärtushinnangu avaldamises VÕS § 1046 järgi, kuid hageja sellele hagiavalduses tuginenud ei ole. Seega on mõlema nõude puhul käesolevas asjas vajalik tuvastada, kas hageja suhtes on Saates, vaidlusaluses lauses avaldatud ebaõige faktiväide ning kui siis kas see kahjustab hageja õigusi ja kas hagejal on kohustus seda taluda või mitte.

32. Hageja peab Saates avaldatud faktiväiteks seda, et „hageja mõtleb geiseksile kolm korda rohkem kui tavaline heteroseksuaal“. Kohtupraktikas üldtunnustatud seisukoha järgi on faktiväide põhimõtteliselt kontrollitav, selle tõesus või väärus on kohtumenetluses tõendatav. Seevastu ei ole võimalik tõendada isiku kohta antud ja avaldatud väärtushinnangu sisu tõesust või väärust (vt selle kohta nt Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 31. mai 2006. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-161-05, p 10; 13. aprilli 2007. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-5-07, p 26; 10. oktoobri 2007. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-53-07, p 18). VÕS § 1047 lg 4 järgi ümberlõkatavateks ebaõigeteks andmeteks võivad olla ka kaudsed faktiväited, st faktiväited, mida kostja avaldatust küll sõnaselgelt ei nähtu, kuid mis sellest mõistlikult võttes järelduvad (vt Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 31. mai 2006. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-161-05, p 12; 13. aprilli 2007. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-5-07, p 27; 19. veebruari 2008. a otsus tsiviilasjas

nr 3-2-1-145-07, p-d 13 ja 17).

33. Kohus märgib, et asjaolu, et tegemist on satiiri- ja huumorisaatega, ei saa olemuslikult välistada selles saates avaldatu õiguspärasuse kontrollimist. Kohtu hinnangul saab ka sellises saates esitada faktiväiteid, kuid üksnes siis kui tegemist ei ole keskmisele mõistlikule vaatajale arusaadava satiiri või huumoriga.

34. Kohus peab seega hindama asja lahendades kõigepealt seda, kas tegemist on satiiri žanris esitatud lausega. Juhul kui ei ole, siis saab kohus hinnata, kas tegemist on faktiväitega VÕS § 1047 mõttes.

35. Meediaspetsialist ja lektor Jüri Piheli eksperthinnangu kohaselt saab satiirisarja žanri tunnuslike elementidena esile tuua teiste hulgas järgmist: (a) keskne saatejuht – koomik, kes esitab saate avateksti ja vahetekstid, (b) teravas võtmes kirjutatud avamonoloog, mis käsitleb ühiskondlikke ja päevakajalisi teemasid satiiri- ja huumorivõtmes, (c) päevakajaliste ning uudisteemade esitamine läbi iroonia-, sarkasmi-, satiiri- ja huumoriprisma ning erinevates vormides: „otsekui (humoorikate) uudistena”, lavastatud stseenidena, monoloogidena vms, (d) avaliku elu tegelaste karikeerimine ja parodeerimine (tl 66-70). Seega saab kohtu hinnangul satiiri konkreetsete tunnuste abil piiritleda muust väljaütlemisest.

36. Kohtu hinnangul võib ka avaliku elu tegelaste karikeerimine ja nende aadressil ironiseerimine olla üheks satiirisaate oluliseks tunnuseks. Käesolevas asjas vaidluse all olevas saates on kohtu hinnangul hageja tegevusi soovitud ironiseerida ja sarkastiliselt käsitleda tulenevalt hageja avalikust tegevusest võitluses traditsiooniliste pereväärtuste kaitsel. Kas selline iroonia ja sarkasm on õigustatud või mitte, ei ole kohtu hinnangul vaidluse lahendamisel oluline juhul kui tegemist on satiiriga.

37. Eesti keele seletava sõnaraamatu kohaselt on satiir isiku v. ühiskonna pahede ja puuduste tauniv v. paljastav väljanaanmine; terav pilge. Samuti naeruvääristava ning teravalt pilkava sisuga kirjandusteos (luuletus, näidend, jutustus vm.). (vt <http://eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=satiir>). Jüri Piheli eksperthinnangu kohaselt on satiiri peamised tööriistad liialdus e. hüperbool, pilkamine, iroonia, naeruvääristamine ja karikatuur. Eksperthinnangus on märgitud: „*Hea nali on heasoovlik ja mitte pahatahtlik. Juhul, kui irooniaga minnakse liiale, tajub kuulaja seda pahatahtlikuna ning sellisel juhul ei ole nali naljakas. Kolmas äärmiselt oluline komponent on hea nalja tegemisel liialdused.*“ (tl 66-70). Seega saab satiirina käsitleda ka avaliku elu tegelase aadressil tehtud pilkavat, ironiseerivat ja sarkastilist väljaütlemist, mille eesmärk seejuures ei ole pahatahtlik. Seega isegi juhul kui tegemist on konkreetse avaliku elu tegelase osas satiiri tegemisega, tuleb ka seejuures jälgida, et see ei oleks pahatahtlik. Naljaga ega satiiriga ei tohi minna liiale, vastasel juhul ei ole tegemist mitte nalja ega satiiriga, vaid inimese solvamisega, mis allub tavapärasele isikuõiguste kaitse reeglitele.

38. Kohtu hinnangul ei ole Saates avaldatud lauses: „hageja mõtleb geiseksile kolm korda rohkem kui tavaline heteroseksuaal“, satiiri olemuslikke tunnuseid ületatud ja tegemist on satiiriga. Riigikohus on leidnud, et avaldatud faktiväiteid tuleb võtta sellisena, nagu need on, st kohus peab vaidluse korral tuvastama, mida kostja mõistliku inimese arusaama järgi üldsusele avaldas (vt Riigikohtu 21. detsembri 2010. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-67-10, p 21). Kohtu hinnangul kohaldub Riigikohtu seisukoht ka käesoleval juhul, olukorras, kus on vajalik tuvastada, kas tegemist on satiirižanri kuuluva lausega või mitte. Kohus peab lähtuma satiiri tunnuste hindamisel seega sellest, kuidas saab avaldatust aru keskmine mõistlik televaataja. Kuidas tundis ennast hageja antud lause puhul ei oma asja lahendamisel määravat tähtsust. Keskmiseks mõistlikuks vaatajaks tuleb kohtu hinnangul lugeda inimese seksuaalse määratluse suhtes neutraalset ja eelarvamuste vaba inimest.

39. Vaidlusalune lause ei ole kohtu hinnangul sellise keskmise mõistliku vaataja arusaamise järgi hageja suhtes pahatahtlik. Viidatud neutraalsele keskmisele vaatajale ei oma olulist tähtsust, kas hageja mõtleb geiseksile või mitte ja kui tihti ning seda isegi lähtudes sellest, et üldteada olevalt on hageja ennast presenteerinud kui veendunud heteroseksuaali. Isegi kui lähtuda sellest, et keskmiseks vaatajaks tuleb lugeda heteroseksuaalset inimest, ei saa kohtu hinnangul ka selline vaataja järeldada, et hageja suhtles oleks käitunud pahatahtlikult.

40. Samuti ei ole antud lausest üheselt järeldatav, mida on silmas peetud sellega, et hageja mõtleb geiseksile. Kohus ei nõustu hagejaga, et antud lause osast – „hageja mõtleb geiseksile kolm korda rohkem kui tavaline heteroseksuaal“ on võimalik ainult ühtemoodi aru saada – et hageja on homoseksuaalsete kalduvustega. Mingile asjale võib mõelda mitmel viisil ja eesmärgil. Kohtu hinnangul ei saa Saates avaldatust järeldada üksnes seda, et hageja mõtleks geiseksile eesmärgiga seda harrastada.

41. Kohus ei saa Saatest järeldada, et hageja suhtes on vaidlusalune lause avaldatud pahatahtliku eesmärgiga, seega eesmärgiga hagejat solvata, tema au teotada või tema isiklike õigusi muul viisil kahjustada. Kohus ei saa antud juhul arvesse võtta seda, milline on olnud enne Saate eetrisse minekut hageja ja saatejuhi omavaheline suhtlus, kuna keskmine mõistlik vaataja ei tee antud juhul oma järeldusi mitte selle suhtluse pinnalt (mis ei ole avalik), vaid Saates esitatu pinnalt, ilma igasuguse eelneva informatsioonita ja eelarvamusteta. Seega ka juhul kui saatejuhil olid ja on hageja suhtes mingid pahatahtlikud kavatsused, tuleb ikkagi lähtuda sellest, mis Saates avaldati ja kuidas see kõik keskmisele mõistlikule vaatajale tundub.

42. Kohtu hinnangul ei ole Saates esitatud lausest tervikuna - „üks inimene, kes on rohkem mures Eesti elu kõlbelise olukorra pärast, on heteromees, kes mõtleb gayseksile kolm korda rohkem kui tavaline homoseksuaal“ võimalik keskmisel mõistlikul vaatajal järeldada, et hagejat peetakse väljendatud lausega homoseksuaaliks. Lauses on väljendatud, et hageja on heteroseksuaal, kes on mures Eesti elu kõlbelise olukorra pärast. Selle järgnevalt - hageja mõtleb geiseksile, on sisuliselt eelnevaga kokkusobimatu. Seejuures ei lükka antud lauses järgnevalt toodu - hageja mõtleb geiseksile rohkem kui tavaline homoseksuaal, ümber lause esimeses osas esitatut. Hagejat ei ole sellega kujutatud latentse homoseksuaalina, vaid lauses jääb prevaleerima lause esimene osa – hageja on heteromees. Kui hagejat oleks soovitud kujutada homoseksuaalina, poleks lauset selliselt üles ehitatud.

43. Asjaolu, et tegemist ei ole hageja isiklike õiguste kahjustamise sooviga, kinnitab kohtu hinnangul ka see, et tegemist on nn humoristliku absurdi võtmes esitatud lausega. Jüri Piheli eksperthinnangu kohaselt selleks, et esitatut tajutaks satiirina peab kogu situatsioon olema nii palju üle vindi keeratud, et see näib ebareaalne. Eksperthinnangu kohaselt: „*See võimaldab kuulajal normide rikkumisest kõrvale vaadata, sest see "ei ole ju päriselt". Kui situatsioon on liiga realistlik, tekib kuulajas pigem hukkamõistev hoiak ning humorist muutub kuulaja jaoks lihtsalt kõlvatuks taktitundetuks inimeseks./.../Kui kokkusobimatus on liiga ühele või teisele poole kaldu, ei tajuta seda naljakana.*“ (tl 66-70). Antud juhul ongi Saates esitatud vaidlusalune lause kohtu hinnangul keskmisele mõistlikule vaatajale ebarealistlikuna tunduv. Kohtu hinnangul omab seejuures olulist tähtsust asjaolu, et üldteadaolevalt on hageja puhul tegemist veendunud heteroseksuaaliga. Ka Jüri Pihel on leidnud oma arvamuses, et „*Kui vaadelda sarisaates „Ongi Koik” 24. novembril 2018.a. esmaesitatud, V. Vooglaidu puudutavat teksti, siis on stsenaarist ning esitaja kasutanud nimetatud numbri loomisel just nimelt inkongruentsi- ehk kokkusobimatus- ehk vasturääkivus- ehk bisotsiatiivseid teooriad, mis on zhanrile tüüpiline ja laialdaselt analoogilistes sarisaadetes kasutatud võte. Esitaja kutsub Vooglaidu „heteroseksuaalseks meheks”, mis peaks tolle avalikku kuvandit teadvalt olema üldtuntud ning tõene väide ja lisab sellele üllatusliku, esmapilgul kokkusobimatu väite: „kes mõtleb geiseksile kolm korda rohkem, kui tavaline homoseksuaal”, mis mingil juhul ei*

ole fakt, sest fakt on tegelikult toimunud sündmus või tegu, aga kellegi mõtted pole seda mitte, ning selle läbi sünnibki koomiline, üllatav efekt, mis vallandab oma teravmeelsuses ning absurduses naeru.“ (tl 66-70). Kohus nõustub asjatundja järeldusega, et hageja suhtes, kes on üldtuntult heteroseksuaal, sellise väite esitamine nagu mõtlemine geiseksile rohkem kui tavaline homoseksuaal, on kokkusobimatu ja absurdne. Asjatundja hinnangul peab kokkusobimatus olema ühekorraga lihtsalt mõistetav ning tavatu (tl 66-70). Antud juhul on kokkusobimatus lihtsalt mõistetav kuna üldteadaolevalt on hageja heteroseksuaal. Sellises ilmses absurduses ja tavatuses ongi kohtu hinnangul antud lause käsitletav satiirina, mitte teadliku ja tahtliku faktiväite esitamisenä.

44. Jüri Piheli eksperthinnangu kohaselt on kõik satiirisarja elemendid saatesarja „Ongi Koik” puhul läbivalt kasutusel ning sellisena esindab ta tüüpiliselt satiiri- ning huumorisaate žanri. Jüri Piheli hinnangul vastab televisiooni sarisaade „Ongi Koik” läbivalt telekanali ETV2 avalikustatud žanrimääratlustele „satiirisari”. (tl 66-70). Kohus nõustub asjatundja sellekohase järeldusega ja leiab, et käesolevas asjas on tõendatud asjaolu, et tegemist on satiirižanri kuuluva lausega, mitte faktiväitega VÕS § 1047 mõttes.

45. Iga satiirižanris esitatud puhul ei saa alati tegemist olla hea satiiriga (mis on paljuski ka maitseküsimus), kuid seejuures ei saa pelgalt asjaolust, et tegemist on halva satiiriga järeldada, et satiiri adreassaadi isiklikke õigusi oleks rikutud. Väited ja hinnangud, mis on esitatud lubatud satiiri žanris (olenemata sellest, kas satiir on hea või mitte), ei saa kellegi isiklikke õigusi rikkuda. Antud juhul on tegemist lubatud satiiriga, millest ei tulene hageja õiguste rikkumist.

46. Kohtu hinnangul ei oma käesoleva asja lahendamisel tähtsust asjaolu, et Saade ja selles esitatud vaidlusalune lause esitati riiklikus rahvusringhäälingu saates. Kohus ei leia, et rahvusringhäälingu puhul kehtiksid mingid kõrgendatud satiiri saate normid. Ehkki küsimusi võib tekitada mõne saate sobivus rahvusringhäälingu programmi, ei ole kohtu hinnangul programmiedastajate puhul eristatud, millistele tunnustele peavad saated vastama ning kas rahvusringhäälingu kaudu oleks kohane käesolevas asjas kõne all olevat satiiri edastada.

47. Kohus ei leia, et tulenevalt sellest, et antud Saade avaldati Eesti Rahvusringhäälingu kaudu, oleks selle keskmine mõistlik vaataja pidanud seal avaldatut võtma mitte satiirina, vaid hageja suhtes esitatava faktiväitena. Antud Saadet on tutvustatud kui satiirisaadet. Samas ei saa pelgalt saate tutvustusest või eelsõnast järeldada, et kõik saates esitatud vastaks automaatselt sellele. Kohtu hinnangul ei nähtu aga ka Saatest tervikuna, et selles esitataks saatejuhi poolt mingeid faktiväiteid. Seega mingeid faktijäreldusi Saate keskmine mõistlik vaataja Saatest tervikuna teha ei saa. Kohus nõustub kostjaga, et antud juhul ei saa tavalisele televaatajale jääda muljet, et tegemist on faktidele tugineva uudisajakirjandusega, seda vaatamata sellele, et Saate lasi eetrisse rahvusringhääling. Rahvusringhäälingu programmis on kohtu hinnangul kindlasti omal kohal ka huumori- ja satiirisaadet, kuid pelgalt asjaolu, et need saated on rahvusringhäälingus avaldatud, ei muuda neid saateid ega nendes avaldatud uudisajakirjanduseks.

48. Kuna hageja ei ole tuginenud sellele, et tegemist võiks olla väärtushinnanguga, ei pea kohus vajalikuks hinnata, kas Saates võidi hageja suhtes mingeid väärtushinnanguid avaldada. Sellele vaatamata märgib kohus, et olenevalt Saate žanrist ja vaidlusalusest lausest ei ole selles lauses kohtu hinnangul ka mingite väärtushinnangute esitamine võimalik.

49. Põhjusel, et hageja isiklikke õigusi Saates avaldatud lause rikkunud ei ole, ei pea kohus vajalikuks hinnata, kas hagejal on faktiväite talumiskohustus. Satiiri valdkonda kuuluva lause osas puudub kohtul võimalus hinnata, kas isikul on kohustus seda taluda või mitte. Kui tegemist on satiiri tunnustele vastava lause või muu esitusega, ei saa talumiskohustuse küsimus kõne alla tulla. Samuti ei saa kohus hinnata, kas satiir on olnud õigustatud. Seega ei

saa satiiri valdkonda kuuluva väljendi puhul kohus hinnata, kas ja milline hageja käitumine tema aadressil satiiri tegemise esile kutsus ja kas selline satiir oli sellest tulenevalt põhjendatud.

50. Kohus peab vajalikuks märkida täiendavalt, et ka hageja on ise artiklis "Advokaatidest väljapressijad tuleb korrale kutsuda" väljendanud enda seisukohta selliselt, et „*Sõnavabadust austavas ühiskonnas on inimestel täielik õigus sellise tegevuse suhtes oma kriitilist arvamust väljendada – ka teraval viisil, mis Holmile või kellelegi teisele ei pruugi meeldida või mis võib tema tundeid riivata.*“ (tl 71-73). Kohus nõustub hagejaga täielikult ja märgib, et seda enam ei saa kohtu hinnangul piirata sõnavabadust satiirižanris väljendatu osas.

51. Kohus ei pea vajalikuks eeltoodust tulenevalt käesolevas asjas hinnata ka seda, kas kostja võis kahjustada hageja õigusi varasemalt saates „Ärapanija“. Varasemad saated ei ole käesoleva hagi aluseks.

52. Kuna hageja isiklike õiguste rikkumisega antud juhul tegemist ei ole, ei saa kohus rahuldada hageja nõudeid Saate eemaldamiseks ja mittevaralise kahju hüvitamiseks.

Menetluskulude jaotus ja kindlaksmääramine

53. TsMS § 162 lg 1 kohaselt kannab hagemenetluse kulud pool, kelle kahjuks otsus tehti. Kuna hagi jääb rahuldamata, jäävad menetluskulud hageja kanda. Sealhulgas jäävad hageja kanda hageja enda menetluskulud.

54. TsMS § 174 lg 1 esimese lause kohaselt määrab menetluskulude rahalise suuruse menetluskulude jaotuse alusel vajalikus ja põhjendatud ulatuses kindlaks asja menetlev kohus samas tsiviilasjas, millega seoses kulud tekkisid. TsMS § 174 lg 4 järgi kui maakohus kohtuotsuses või asja lõpetavas määruses menetluskulusid kindlaks ei määra, määrab tsiviilasja lahendanud maakohus menetluskulude rahalise suuruse kindlaks pärast kohtuotsuse või menetlust lõpetava määruse jõustumist TsMS § 177 lg-s 2 sätestatud korras. Kohus määrab menetluskulud kindlaks käesolevas kohtuotsuses.

55. Kostja on avaldanud, et tal menetluskulusid tekkinud ei ole. Seega määrab kohus kindlaks, et kostjal menetluskulud puuduvad.

/ allkirjastatud digitaalselt /

Vallo Kariler
kohtunik